

नयना (नय + ना von न) f. N. pr. eines Frauenzimmers Verz. d. B. H. No. 880.

नयन (von नी) 1) m. N. pr. eines Mannes RĪGA-TAR. 7, 495. — 2) f. ई Augenstern ÇABDA. im ÇKDR. आ WILS. nach ders. Aut. — 3) n. a) das Hinführen, Fortführen, Hinbringen: पितुरस्याः समीपनयनमवस्थितमेव ÇĀK. 71, 14. आदिश्रुतां शकुत्तलानयनाय 48, 21. नयनं पारिज्ञातस्य दार-का मम रोचते HARIV. 7296. वल्मीकि क्षीरनयनाय पुत्रं निरूप्य PANĒAT. 174, 19. das Ziehen (von Spielfiguren) AK. 2, 10, 46. H. 487. das Leiten: मुनीतनयनाय च । दृष्टो विधात्रा विक्रितः MBH. 12, 458. कालस्य das Hinbringen, Verlaufenmachen der Zeit: कालस्य नयने युक्ताः सोमपत्न्यः (als Mondstationen) MBH. 1, 2580. 3124. कालस्य नयने युक्ता यमस्य पुरुषाश्च ये 2, 343. — b) oxyt. Auge (das führende Sinnesorgan; vgl. नेत्र) UGÉVAL. zu UNĀDIS. 2, 78. AK. 2, 6, 2, 44. H. 573. R. 1, 39, 16. SUÇA. 1, 123, 19. 126, 7. 155, 18. RĀGH. 2, 75. VIKR. 68, 7. MEGH. 9. VARĀH. BRH. S. 19, 5. 68, 26. HIT. I, 204. DHŪRTAS. 87, 15. Am Ende eines adj. comp. f. आ N. 11, 31. MBH. 13, 802. R. 1, 9, 7. ÇĀK. 43, v. l. ad ÇĀK. 34. BHARTṚ. 1, 21. MEGH. 96. 111. ÇRUT. 26. KĀURAP. 8. 18. MĀRK. P. 18, 40. PRAB. 7, 5. Vgl. dagegen तर्लनयनी.

नयनपथ (न + पथ) m. Gesichtsfeld VEDĀNTAS. (Allah.) No. 36.

नयनपुट (न + पुट) Augensid: गताः (पिटकाः) VARĀH. BRH. S. 31, 2.

नयनप्रबन्ध स. नेत्रप्रबन्ध.

नयनवारि (न + वारि) n. Augenwasser, Thränen WILS.

नयनविषय (न + वि) m. Bereich des Gesichts, Gesichtskreis MEGH. 35. AÇOKĀVAD. 212.

नयनसलिल (न + स) n. Augenwasser, Thränen MEGH. 40. 88. pl. 84.

नयनाञ्जन (नयन + अञ्जन) n. Augensalbe R. 2, 95, 19 (GORR. 104, 20).

नयनानन्द (नयन + आनन्द) oder vollständiger नयनानन्दशर्मन् m. N. pr. eines Scholiasten des Amarakosha COLEBR. Misc. Ess. II, 57. LOIS. in der Vorrede zu AK. S. IX.

नयनेतर (नय + ने) m. ein Meister in der Politik Journ. of the Am. Or. S. 6, 518, Z. 7 v. u.

नयनोत्सव (नयन + उत्सव) m. 1) Augenfest, Labsal für die Augen ÇKDR. WILS. — 2) Lampe ÇABDA. im ÇKDR.

नयनोपास (नयन + उपास) m. Augenwinkel RĪGA. im ÇKDR.

नयनौघ (नयन + औ) n. eine best. Verbindung von Eisen mit Schwefel, die als Kollyrium gebraucht wird, H. 1037.

नयपाल (नय + पाल) m. N. pr. eines Mannes in einer Inschr. bei COLEBR. Misc. Ess. II, 280. eines Königs VET. in Verz. d. Oxf. H. 132, b, 36.

नयपीठी (नय + पीठी) f. Spielbrett TRIK. 2, 10, 18. HĀ. 171.

नयलोचन (नय + लो) n. das Auge der Staatsklugheit, Titel eines Werkes Verz. d. Oxf. H. No. 300.

नैयवत् (von नय) adj. 1) mit der Politik vertraut R. 5, 81, 14. KIR. 5, 20. — 2) eine Form von der Wurzel नी enthaltend: ऋच् TS. 6, 3, 2, 3. 6, 1, 1.

नयशास्त्र (नय + शास्त्र) n. die Lehre von der Politik R. 3, 56, 13. PANĒAT. Pr. 2.

नयसार (नय + सार) das Beste aus der Staatsklugheit, Titel einer Schrift Verz. d. B. H. No. 300.

नयितव्य (von नी) adj. zu bringen: तस्याः सकाशात्संदेशो नयितव्यः HARIV. 8394.

नैयिष्ठ (wie eben) adj. am besten führend RV. 10, 126, 3.

नयुत = 100000 Millionen VJUTP. 185. HIOUEN-TSANG I, 101. Das entsprechende tib. Wort führt auf नियुत. Vgl. अयुत.

नैय्यप्रोध adj. von न्यप्रोध TS. 3, 4, 8, 4 mit der v. l. नैय्यप्रोध.

1. नैर UNĀDIS. 2, 104. m. gen. pl. नैराम् (nur ved.), नृणाम् und नृणाम् (letzteres nur nachvedisch) P. 6, 4, 6. VOP. 3, 67. Euphonisches Verhalten des acc. pl. नृन् vor einem mit प anlautenden Worte VS. PAṬ. 3, 139. P. 8, 3, 10. VOP. 2, 35. 1) Mann (auch von Göttern gebraucht); Mensch; öfters pl. Männer, Leute, Mannschaft; die Menschen NĀIGH. 2, 3. AK. 2, 6, 1, 1. H. 337. प्र षो जनय गोभिर्श्चैर्मग प्र नृभिर्नृत्तैः स्याम RV. 7, 41, 3. 32, 6. 62, 4. जेता नृभिर्नृत्तैः पृत्सु प्रूरः 1, 178, 3. इन्द्राय नैर नृणाय नृत्तमाय नृणाम् 4, 25, 4. 1, 23, 5. 167, 20. 2, 34, 6. 3, 16, 4. 51, 2. 56, 5. 7, 66, 13. 69, 6. AV. 9, 1, 3. 2, 9, 2. 14, 2, 9. AIT. BR. 3, 34. 6, 27. 32. ÇAT. BR. 1, 5, 1, 20. ÇĀKṢH. ÇR. 8, 8, 7. 14, 43, 1. ना AK. 3, 4, 25, 167. नैरः 2, 6, 1, 1. H. 20. नृन् M. 3, 81. 8, 352. 10, 33. नृभिः 4, 61. 7, 61. नृणाम् 2, 227. 3, 267. 5, 67. 135. 7, 81. 8, 84. BRĀHMAN. 2, 34. R. 1, 67, 4. AK. 1, 1, 2, 21. HIT. I, 98. BHĀG. P. 1, 16, 7. PRAB. 35, 6. नृणाम् M. 1, 85. 2, 47. 3, 42. 6, 61. 8, 226. N. 3, 4. BHĀG. P. 2, 7, 36. नृषु M. 7, 80. 8, 334. MBH. 6, 3050. नृसूक्त R. 1, 6, 26. नृदुर्ग M. 7, 70. H. 58. Häufig dersuperl. नृत्तम männlichst RV. 3, 20, 22. 51. 4, 4, 23, 4. 7, 6, 4. 19, 10. — 2) gramm. ein Masculinum: निर्धर्मा AK. 1, 1, 1, 67. 4, 6. नैरि तत्तवः 2, 10, 28. TRIK. 3, 3, 232. — 3) Zeiger an der Sonnenuhr COLEBR. Alg. 106. — Vgl. नैर.

2. नैर (नै) नृणाति führen DHĀTUP. 31, 25.

नैर P. 6, 2, 18. Sch. 1) m. a) = नैर 1. NIR. 5, 1. AK. 2, 6, 1, 1. TRIK. 3, 3, 358. H. 337. an. 2, 433. MED. r. 33. TS. 7, 1, 12, 1. ÇAT. BR. 9, 3, 1, 3. देवपितृनरैः ÇĀKṢH. GRUJ. 2, 14. बुद्धिमत्सु नराः श्रेष्ठा नरेषु ब्राह्मणाः स्मृताः M. 1, 96. स्वभाव एव नारीणां नराणामिह दूषणम् 2, 213. दार्ढ्यं ह्येषैव नरानया-नीकेषु बोध्यते 7, 193. ईप्सिता नरनारीणाम् N. 1, 4. R. 1, 1, 6. 88. TAT- TVAS. 18. HIT. Pr. 5. Am Ende eines adj. comp. f. आ R. GORR. 2, 40. 20. Vgl. वैश्याः, शिताः, स्वर्णः. — b) Schachfigur u. s. w. WILS. — c) Zeiger an der Sonnenuhr SŪRJAS. 13, 21. COLEBR. Alg. 106. Vgl. नरयन्त्र. — d) in der Gramm. Person, Personalendung KĀÇIKĀ zu P. 3, 1, 85. Vgl. पुरुष. — e) Mannslänge. ein best. Längenmaass: शिराधो नरद्वये in einer Tiefe von zwei Nara VARĀH. BRH. S. 53, 8. 11. fgg. Vgl. पुरुष. — f) der Urmensch, Urgeist: आपो नारा (v. l. नरा) इति प्रोक्ता आपो वै नरसूतवः । ता यदस्यायनं पूर्व तेन नारायणः स्मृतः || M. 1, 10; vgl. MBH. 3, 12952. 13819. 5, 2568. 12, 13168. HARIV. 36. VS. 27. Stets in Verbin- dung mit नारायण (patron. von नर) dem Menschensohne genannt; diese beiden mythologischen Personen erhalten die Beiwörter: देवौ, पूर्वदे-वौ, ऋषी, पुराणावृषिसत्तमौ, तापसौ, महामुनी; bisweilen wird नारायण als Gott, नर als Weiser und als der beste unter den Menschen bezeich- net; sie sind Söhne des Dharma von der Mūrti oder Ahimsā; gel- ten für Spaltungen eines und desselben Wesens und zwar Viṣṇu's (नर = अन्न. अच्युत TRIK. H. an. MED.); mit Nara wird Arjuna (नर = अर्जुन TRIK. H. 709. II. an. Med.), mit Nārājaṇa Kṛṣṇa identifi- cirt TRIK. H. an. MED. MBH. 1, 1176. 8301. fgg. 2, 72 (wo नरनारायणौ